СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 268. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 16-го листопаду, 1936. — VOL. XLIV. No. 268. Jersey City, N. J., Monday, November 16, 1936. THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ЗА РОЗСЛІД ЧУЖИХ ІНВЕСТИЦІЙ

ВАШИНҐТОН. — На приказ президента Рузвелта федеральні урядники почали розслід чужинецьких інвестицій в Злучених Державах.

Цих інвестицій, як догадуються, є тут коло 7 міліярдів долярів. Зросли вони головно від часу, як в Америці почалася поправа економічних обставин. Уряд добачує в цьому можливість небезпеки на випадок, якби заграничні інвестори з якоїнебудь причини взялися забирати назад свої гроші. Це певно викликало би в Америці поважні економічні потрясення.

Розслід уряду власне має на цілі розслідити розміри чужинецьких інвестицій та знайти способи, якими можна би не допустити до таких потрясень.

ЗА ПИТАННЯ ЗВЯЗУВАННЯ ЗАПЛАТИ З КОШТАМИ ЖИТТЯ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт заявив на пресовій конференції, що він не вважає за корисне для робітників звязувати робітничу заплату з коштами життя, як це пропонували своїм робітникам деякі сталеві підприємства. Президент уважає, що коштів життя не повинно вважатися за основу для знижування заплати робітникам.

У Вашинґтоні тепер перебуває далеґація сталевих робітників, що вижидає опінії від Департаменту Праці в цій справі.

КОРАБЕЛЬНІ ПІДПРИЄМСТВА ПОЧИНАЮТЬ ЛОМАТИ СТРАЙК.

НЮ ЙОРК. — З цього порту відплили у пятницю, не дивлячися на страйк моряків, 16 кораблів. Через страйк вони звичайно виїжджали з кількагодинним опізненням.

Провідники моряцьких юній кажуть, що страйк, котрий не мав потвердження юній, незадовго покінчиться.

МЕТАЛЕВІ ЮНІЇ ЗА ПРОГНАННЯ ҐРУПИ ЛУИСА

ТАМПА (Флорида). — Конвенція металевого департаменту Американської Федерації Праці заявилася за вигнання з Американської Федерації Праці всіх юній, що пристали до зорґанізованого Джаном Луисом „Комітету Промислової Орґанізації", що стоїть за орґанізування робітників у юнії за промислами.

У своїй промові на цій конвенції Вилйем Ґрін, предсідник Американської Федерації Праці, заявив, що „Комітет Промислової Орґанізації" валиться, не потрапивши зорґанізувати робітників тих промислів, до котрих узявся. Ґрін заповідав, що як „Комітет Промислової Орґанізації" впаде, Федерація Праці зорґанізує тих робітників, яких цей комітет зобовязався зорґанізувати.

ВЕЛИКЕ ЧИСЛО ПОТРЯСЕНЬ ЗЕМЛІ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент военної фльоти подає, що команданти военних кораблів, що стоять коло Ґваму, острова на Тихім океані, начислили від 30-го жовтня 307 потрясень землі острова. Кожне потрясення тревало коло 30 секунд. Всі вони зробили тільки невеличкі шкоди в домах.

ВІДШКОДУВАННЯ ЗА УШКОДЖЕННЯ ПІДЧАС ЗАБАВИ.

ГУДСОН (Ню Йорк). — У мсіцевім стейтовім суді відбулася розправа проти шкільної ради першої шкільної округи, пізваної 12-літнім школярем Іваном Поповом та його батьком Микитою Поповом за відшкодування за тілесні ушкадження підчас забави в школі дня 21-го лютого 1934-го року.

Позовники доказували, що хлопчина, забавляючися на шкільному подвірю підчас перерви в науці, впав на якийсь дріт та покалічив собі коліно, мусів переходити операцію та окалічів на ціле життя. Хлопчина позивав за тілесні ушкодження, а батько, що займається фармерством, позивав за втрату синової прислуги.

По 4-годинних нарадах присяжні судді признали синові відшкодування в сумі 20,000 долярів, а батькові в сумі 1,500 долярів. Пізвана шкільна рада внесла спротив проти виміру відшкодування.

ЗА РОЗВЯЗКУ ВБИВСТВА ЖІНКИ В КЕНТОКІ.

ЛУИСВИЛ (Кентокі). — На приказ прокураторії, що розслíджує смерть 40-літньої багатої вдови, пані Вери Ґар Тейлор, котрої тіло, пробите кулями, знайдено оноді в рові коло дороги, добуто тіло Тейлорової з ґробу та віддано лікарям для докладного розсліду ран.

У звязку з цею смертю арештовано Ґенрія Ґ. Денгардта, ґенерала національної ґвардії цього стейту, бо коло тіла знайдено його револьвер, а подальше його автомобіль. Ґенерал зложив уже високу кавцію в сумі $25,000 та спочиває тут у домі своїх приятелів.

76 ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПРИЄДНАЛИ В ЖОВТНІ 244 НОВИХ ЧЛЕНІВ

ЦЕ ДОБРИЙ ПОЧАТОК.

А ТЕПЕР ПОСТАРАЙМОСЯ ДІСТАТИ ПРИНАЙМНІ ТАКЕ САМЕ ЧИСЛО НОВИХ ЧЛЕНІВ У

ЛИСТОПАДІ, а також у ГРУДНІ.

БО ЦЕ Є МІНІМАЛЬНА Й КОНЕЧНА ВИМОГА ДЛЯ УСПІШНОГО ЗАКІНЧЕННЯ ЦЕЇ ТРИМІСЯЧНОЇ КАМПАНІЇ.

ВІДКРИЛИ ВЕЛИКИЙ МІСТ.

У четвер відкрито в Сан Франсіско міст понад Сан Франсіско Бей. Цей міст лучить Сан Франсіско й Овкленд та є найбільшим мостом у світі понад сплавні води. Міст відкрив президент Рузвелт, натискаючи електричний ґудзик у Вашинґтоні. Міст побудовано з допомогою федерального уряду. Коштував він 77 міліонів долярів. Будували його 3 роки. Підчас будови згинули 24 особи та покалічилися 1,157 осіб. Довжина мосту виносить 8 і чверть милі.

РОДИННІ КЛОПОТИ СІЯМСЬКИХ СЕСТЕР.

Недавно преса цілого світу повідомила, що Віолета Гільтон — одна з двох сіямських, зрослих разом сестер, вийшла замуж. Друга сестра Даіса мала також вийти замуж за приятеля свого шурина. Здавалося, що оригінальна родина буде дуже щаслива. Тимчасом по двох місяцях подружого пожиття муж Віолети Гільтон, Джімі Мур, рішив розійтися з жінкою, а рівночасно наречений її сестри зірвав заручини. При цій нагоді виявилася велика ріжниця у вдачах сестер. Тоді, коли Віолета сварилася з мужем і засипувала його закидами, її сестра, нероздільно з нею злучена, Даіса, читала спокійно книжку й не звертала уваги на сестру, шурина й нареченого.

1,465 КОЛИСОК ДЛЯ ГІТЛЕРА.

З нагоди народин канцлер Гітлер дістав останніми часами від урядниць Німеччини 1,465 колисок для немовлят. Ці колиски мають дарувати молодим незаможним матерям з хвилиною народин першої дитини.

ЧЕРЕЗ МАЄТОК УБИВ 90-ЛІТНЬОГО БАТЬКА.

В Кростянах, рівенського повіту, Пилип Черняк, підчас сварки з 90-літнім батьком за маєток штовхнув його так сильно, що старець упав на землю і до кількох хвилин умер. Душогуб зголосився добровільно на поліцію і зажадав, щоби передали його судові.

ВИНАХІД МІЛІОНОВОЇ ВАРТОСТИ МАЛОЩО НЕ ПОПАВ У РУКИ ЗЛОДІЇВ.

Поспішним поїздом Рим—Будапешт—Варшава їхали до Варшави три італійські інжиніри з конструктором Анзельмом Торрінієм. Їх запросили сюди зорґанізувати в Варшаві інсценізацію великої пожежі на Мокотові. До інжинірів причепилися міжнародні злодії. Подорожних приспав американський турист, що їхав разом з ними. На кордоні виявилося, що в двох куфрах, що їх везли італійці, замки були відірвані. Та вломник не зміг докінчити вломи, бо його сполошили пашпортові контрольори. Інжиніри кажуть, що їх слідили, ще з Риму почавши. Куліси намаганого злодійства сягають Америки, де промислові концерни зацікавлені в цьому, щоб відкрити тайну цього італійського винаходу. Про намагану крадіж повідомили італійську й мадярську поліцію.

ПРОФЕСОРИ УНІВЕРСИТЕТУ НЕ ЗНАЮТЬ НОВОГО ПОЛЬСЬКОГО ПРАВОПИСУ.

В тижневику „Однова", якого співробітниками є проф. Фр. Буяк, Ян Домбровський, Ст. Естрайхер, Евг. Ромер, Ф. Млинарський і інші, появилася така заява: „Хоча новий правопис зубожив мову і викривив вимову, стосуємося, що правда, з відразою, до змін, яку приняла більшість. Якщо робимо це, то в переконанні, що ще прийде ревізія правопису. При цьому ані наші співробітники, між ними кільканацять професорів університету, ані члени редакції досі не опанували дивачної і прикрої ортоґрафії". А в школах вимагають від молоді, навіть української, щоб уже тепер уміла як слід новий польсхкий правопис!

СМЕРТНИЙ ПРИСУД НА БАНДИТІВ.

Перед окружним судом у Хойніцах відбувся процес проти бандитської шайки Котловського і Франкевича, зложеної з 13 осіб, що була пострахом поморського воєвідства та околиці Данціґа. Герштів шайки, Котловського і Франкевича, засуджено на кару смерти, інших на вязницю від 6 місяців до 6 літ.

ЕСПЕРАНТО ЗАБОРОНЕНЕ В НІМЕЧЧИНІ.

Канцлер Гітлер строго заборонив членам нац.-соціялістичної партії належати до будьяких товариств, які поширюють міжнародню мову есперанто.

ЗНАЙШЛИ СТАРИННІ ЖИТЛА.

Селище з часів трипільської культури знайшла археольогічна експедиція Академії Наук УССР в районі села Халепе, обухівського району, київської области. Розкопами відкрито 6 старовинних жител, будованих із обпаленої глини. В житлах знайшли багато господарського посуду, знаряддя із кости, рога й кременя та глиняні статуетки чоловіків і жінок.

БОРОТЬБА ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІЦІЇ З КОМУНІСТАМИ.

В кількох селах грубешівського і замойського повіту державні власті ствердили протидержавну діяльність низки аґітаторів, що пристосовували у відношенні до місцевого налення безоглядний терор. У звязку з цим в останньому часі відбулися ревізії у комуністичних діячів, їх арештовано і передано судовим властям. Підчас ревізії у селі Зуків на Грубешівщині ґрупа бунтарів, бажаючи не допустити до арештування провідника, чинно заатакувала поліційний відділ. До поліції віддано низку стрілів. Кількох поліцаїв ранено. Один з них помер у шпиталі в Замостю. Командант поліційного відділу приказав дати сальву в повітря на знак остороги, а коли це нічого не помогло і бунтарі далі наступали на поліцію, поліційний відділ у власній обороні стрілив до атакуючих і з них пять згинули. Після привернення спокою, власті безпеки арештували 15 відомих комуністичних аґітаторів.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ВНАСЛІДОК СПОЛОШЕННЯ КОНЯ.

Коломийський мясар Петро Стадниченко вів вулицею коня на посторонку. Посторонок привязав собі на великий палець правої руки. Нараз чомусь кінь сполошився і вирвав посторонок, але разом з пальцем і мязом Стадниченка. Перевезений до лічниці Стадниченко помер від упливу крови.

ГОСТРИЙ ВИСТУП ІТАЛІЙЦІВ ПРОТИ СОВЄТІВ

ЛОНДОН. — У часі засідання „Міжнародного комітету невтручування в справи Еспанії", на якому закидали Совєтам скрите піддержування еспанських червоних, представник Італії, Діно Ґранді, між іншим сказав: „Так кінчиться в огні і крові одна з найбільших спроб Совєтів експортувати за границю, ціною голоду для власної країни, свою пропаґанду. Вожд большевицької революції, Сталін, сказав, що обовязком СССР є подати еспанській комуністичній революції всяку можливу поміч. Бо „освободження Еспанії від фашистівського гнету являється не переходовим завданням еспанців, але справою світового комунізму". Про комуністичну агітацію в Злучених Державах Америки Ґранді сказав: „У Злучених Державах Америки Москва замаскувалась „демократичним ягнятком" і хвилево заховала червоний прапор комуністичної революції. Совєтський представник тут назвав совєтську політику „ідеєю миру". Одначе факти перечать цьому. Це ідея війни. Це — визов усій Европі, всьому цивілізованому світові. Ми приймаємо цей визов. Італія переконана, що від цієї боротьби залежить не тільки доля Еспанії, але й цілої цивілізації Европи".

КОНҐРЕС БЕЗБОЖНИКІВ.

МОСКВА. — Тут відкрито під головством Ярославського річний зїзд ліґи безбожників. Ярославський дав доклад, у якому сказав, що тому, що колхозники ходили до церкви, урожай збіжжя потерпів на 35%. За його словами, духовенство тепер підкреслює, що Христос сам був „пролетарем-незаможником", як теж пролетаркою була Мати Божа. Ярославський далі говорив, що з тої молоді, що ходила в 1923 році до церкви, нині ходить тільки 1% хлопців і 12% дівчат. З селян середнього віку ходять до церкви 3% мужчин і 26% жінок. Зі старих людей 14% мужчин і 48% жінок.

НОВІ АРЕШТИ В СССР.

МОСКВА. —В Москві арештували летуна Касимикова, що нібито ширив серед летунських кадр ненависть до Сталіна. Також ҐПУ ще раз потягнула на ґрунтовні допити Карла Радека. За останніх кілька тижнів арештовано 43 комуністів, у більшості часописних редакторів, і вислано їх у концентраційні табори на Сибір. Їм закидували „троцькізм".

БУЧА У ФРАНЦУЗЬКОМУ ПАРЛЯМЕНТІ.

ПАРИЖ. — У французькому парляменті вибухла між послами велика буча, якої не памятають там від 75 літ. Праві посли кидали зневаги на преміера Блюма і його міністра внутрішніх справ, Салендра, а ліві станули в їх обороні. В рух пішли кулаки, так, що парлямент обернувся в дику вуличну метушню. Праві посли закидали Блюмові толерування комунізму, як теж закидали Салендрові, що він военний дезертир, якого военний суд був засудив навіть на смерть, а потім помилував. Це бурливе засідання вказало, що повага Блюма рветься. Вотум довіря він осягнув 374 голосами. Проти було 201.

У ФРАНЦІЇ ВСЕ ДОРОЖІЄ.

ПАРИЖ. — Хоч французькі робітники в часі правління Блюма дістали малі підвишки в заробітній платні, то ці робітничі здобутки уряд знівечив тим, що обнизив франка. Враз з обниженням франка ціни на всі продукти стало дорожіють. За звідомленнями міністерства національної економії, в останніх місяцях ціни на ріжні продукти підскочили від 11 до 20 відсотків. Подаючи ці цифри, міністер Спінас заявив, що звишка цін ще не закінчена й вона буде поступати далі.

ЗРІВНАННЯ ПРАВ ДЛЯ „НЕДОТОРКАЛЬНИХ".

МАДРАС (Індія). — В Індії суспільність поділена на ріжні касти, серед яких є одна, що називається „недоторкальні". Їх начисляють у цілій Індії 70 міліонів людей. Ця каста є у великій погорді і її членам не вільно разом з іншими сходитися, їсти, а навіть пити з одної керниці воду. Тепер молодий магараджа одного індійського стейту, Траванкур, відважився на реформи і дав тим нещасливцям повні права. Він видав розпорядок, на основі якого ці „недоторкальні" матимуть право жити в тих самих дільницях, де живуть інші кляси, купувати в тих самих склепах, брати воду з тих самих керниць, а навіть молитися Богу в одних і тих самих церквах. Тим реформам приписують велике значіння. Передбачають, що остальні касти приймуть ці реформи з невдоволенням і будуть їх поборювати.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ШУКАЮТЬ ВИХОДУ

Наше життя, як у краю так і тут на іміграції, шукає на всі лади способу, якби набрати більшого змісту і розростись организаційно. Під тим оглядом, як нам здається, старий край стоїть куди краще від нас в Америці. Тяжке життя й утиски окупантської влади заставляють думаючих людей у краю добиратися до самих глибин нашої національної слабости і неактивности. Головна увага звернена там тепер переважно на село й сільську молодь. І це є додатнім явищем, як, наприклад, такий часопис як „Наш Прапор", що призначений для широких народних мас, раз-у-раз обговорює ріжнородні справи, що торкаються селянина й життя в селі. Добре, що до тих справ не підходиться в сухий, теоретичний, моралізаторський спосіб, а так, що передається живі картини з життя села з його додатніми і відємними сторонами. Добре, що на живих прикладах виказується, яка ведеться по селах боротьба з нашими, так би сказати, „національними" недомаганнями, як з нашою байдужністю, зарозумілістю, впертістю, фальшивою амбіцією, і як повстає на місцях реальна праця, яку там давніше розбивали сплетні, обмови і т. п. Ми бачимо далі, як старе покоління по селах приучується іншого відношення до молоді, до якої зачинає ставитися з такою самою повагою, як і до старших віком.

Все те, що ми тут тільки порушили мимоходом, є ще щойно в творчій стадії. Але добрі наслідки цеї роботи вже тепер очевидні. Загально признають, що українське село в старім краю скорою ходою поступає вперед. Далі твердять, що окупантська влада ще найменше зашкодила селу, коли мова про національну селянську душу, про свідомість українського села, про його відповідь на окупантські зазіхання. Все те осягається між іншим і тим, що селяни почали серіозно приглядатися до свого власного життя, зачали глибше входити в те, що є причиною економічної слабости села і його неактивности на ріжних ділянках народнього життя.

Здається, що вартувалоб і нам в Америці зачати вглядати глибше в наше народне життя на місцях. І тут теж требаб нам мати відвагу сказати собі терпке слово правди, щодо цього, що здержує нашу активність, що є перешкодою, що так тяжко притягнути до нашого народнього життя нашу тут роджену молодь. Бо якщо цеї правди не видвигнемо й якщо не матимемо сили ліквідувати те, що спиняє наш розвій, то будемо звільна такою своєю байдужністю і таким боягузством ліквідувати і те, що маємо. А чейже ми не повинні до цього допустити. Чейже ми в Америці не повинніб оставатися щодо цього позаду нашого поневоленого галицького села.

ЯК КРАЩЕ?

(До питання про жіночу еманципацію).

Нераз читаємо в часописах про ріжні проекти реформ, чи самі реформи, якими ріжні народи на ріжні лади змінюють суспільний лад. Жінка і родина є теж предметом тих реформ.

Гітлер в Німеччині, а Мусоліні в Італії хочуть привернути жінці старе місце в суспільнім життю, себто хочуть, щоб вона знову була в першій мірі доброю жінкою, доброю матірю, й щоб своєю працею та душевною теплотою затримала основи родини. Фашиствівська фільософія відраджує жінкам мішатися до політики, до економічного життя, до конкуренції з мужчинами в продукції матеріяльних дібр. Колись противники жіночої еманципації висказувалися, що жінка повинна займатися „дітьми, кухнею і церквою". Нині противники фашистівського режиму твердять, що фашизм якраз прямує до того, щоб знову звести жінку до цеї „підрядної" ролі.

Боротьба жінки за повні права в суспільнім життю нарівні з мужчиною розгорілася була надобре ще на початку цього століття. Жінка хотіла рівних прав в політичнім життю, себто хотіла мати право голосувати на суспільних провідників, як теж хотіла сама кандидувати на провід. Хотіла також рівних прав в економічнім життю, себто хотіла повного права у виконуванню ріжних професій, як теж в бизнесі, урядах, фабриках і т. п. Жінка хотіла бути економічно вповні незалежна від чоловіка.

Як знаємо, жінки вийшли у цій боротьбі вповні побідно. Вони здобули право голосування, беруть провідну участь в суспільному життю, мають доступ до ріжних професій, працюють по ріжних бизнесових установах та в промислі. Назагал жінка стала економічно зовсім незалежна від чоловіка. Але чи вийшли на тім жінки добре? Чи скористали вони на цьому багато, що залили своєю працею ресторани, канцелярійні бюра, телефонічні централі, департаментові склепи, фабрики та ріжні професії? Чи стали вони щасливіші, ставши економічно „незалежні", а понадвсе, чи скористала на цьому суспільність як цілість?

На ці питання дуже влучно відповідає стаття д-ра Поля Попнова, передрукована в 10-тій книжці львівського „Вістника", під наголовком: „Економічна конкуренція полів і родина". Автор всесторонньо обговорює ці питання і каже, що це, що „економічна конкуренція між мужчинами і жінками перед одруженням хосенна тим, що дає молодим людям нагоду стрічатися, познайомлюватися, а через те й одружуватися. Одначе не менше замітна при цьому й негативна сторона справи. В багатьох професіях жінки сильно переважають скількістю мужчин, а що нагод стрічається з мужчинами поза своєю професією мало, то вже самий вступ до деяких професій сильно зменшує для освічених дівчат можливість майбутнього подружжя.

„В теперішніх обставинах часто вже самий факт, що жінка мала працю перед одруженням, не дає їй стати потім доброю господинею. В нижчих професіях дівчата рідко коли заінтересовані авансом. Вони працюють, щоб тільки вбити час, ждучи на одруження. Кілька літ такого відношення до праці — погана підготова на господиню; з дівчини, яка дивиться на домашню працю як на свою роботу в пральні, або в 5—10 центовій крамниці, виходить поверховна, невдоволена, нездара жінка-галапас. Так отже факту, що жінка конкурувала перед одруженням з мужчинами на економічному полі, не можна вважати вповні сприятливим для її успіху в пізнішому життю. Якщо ця обставина не перешкодить її одруженню взагалі, то може зменшити її успіх як дружини і господині".

Як з цього виходить, то економічна конкуренція жінки з чоловіком не приносить для самої жінки і для суспільности великої користи. Жінка, що працює в якійсь професії, бизнесі, або фабриці, розходиться зі своїм, природою призначеним завданням піддержувати родину. З одного боку, через поділ професій і робіт на такі, де переважають мужчини, і на такі, де працюють в більшості жінки, жінка тратить можливість пізнавати мужчин та виходити замуж. Зновуж коли вийде замуж, вона вже не виконує як слід своїх подружніх обовязків.

Крім того велика участь жінки в продукції матеріяльних дібр витиснула велике число мужчин з професій, бизнесу і фабрик. Мужчинам важко конкурувати з жінками, бо жінка вимагає значно меншої заплати і буває пильніша від мужчини. Багато мужчин є нині без праці тому, що жінка виконує їх роботу. Якби жінки віддали мужчинам працю, а мужчини дали жінкам місце при родиннім огнищі, то нинішне безробіття не булоб таке гостре. Колись говорилося, що це жінка звикла бути галапасом, а чоловік здобував прожиток. Нині дуже часто є навпаки. Ось що говорить у тій справі згаданий уже Попнов: „Коли в родині нема дітей, то домашньої праці в звичайному собі домі небагато і через те часто буває, що, не маючи окремої праці, жінка почувається економічно галапасом. Одначе сумний досвід тих молодих жінок, які знайшли собі працю, показує, що чоловіки дуже раді, коли жінки утримують їх. Вони самі стають галапасами. Велика частина освічених жінок, які тільки самі працюють і яких я просив подати мені свої звіти в цій справі, дійшла до висновку, що працювати жінці на утримання чоловіка небезпечно. Пересічний чоловік не годен в таких обставинах опертися покусі дармувати, отже ліпше жінці брати допомогу, ніж викликати в чоловіка враження, що вона може цілком добре утримати родину сама, без огляду на те, чи він працює, чи ні".

На підставі отих роздумувань багато приходять до висновку, що жінка вийшла недобре. Кажуть далі, що на тому вийшла також дуже зле ціла суспільність, бо, поринаючи в економічну конкуренцію з чоловіком, жінка занедбала і далі занедбує своє природне призначіння підтримувати родинне вогнище та дбати про молоді покоління. Деструктивні суспільні струї, що впродовж цілого століття підкопують нашу цивілізацію на полі політики, релігії та економіки, зуміли виплекати серед жінок, а навіть серед мужчин таке поняття, що творити матеріяльні добра, себто працювати в ріжних професіях, бизнесі, фабриках, це щось краще, щось шляхотніше, ніж мати діти і виховувати їх на добрих і корисних горожан. Витворивши таке переконання в жінок, вони витворили ступнево також у них свого роду тиху погорду до своєї природньої ролі, а далі почуття суспільного пониження. Льогічним висновком цього була боротьба „за рівні права" та конкуренція жінки в економіці. Тепер на наших очах доходить до того, що жінкам спадає на плечі двояка роля: плекання нових поколінь і продукція матеріялних дібр, в той час, коли міліони мужчин обертаються в галапасів.

ЗУСТРІЧ З Д'ОРКЕЛЕСОМ

При кінці жовтня до Риму прибув французький академік Д'Оркелес, відомий французький письменник, автор одного з кращих военних романів „Деревяні хрести". Прибув він до Риму з довгої, місячної подорожі по совєтському Союзі, і тому ваш кореспондент дуже радо прийняв запросини одного зі своїх французьких товаришів, взяти участь в прийняттю на честь Д'Оркелеса, щоб мати можливість осягнути безпосередні відомости про стан річей в совєтському Союзі.

На цьому прийнятті, крім вашого кореспондента, були тільки французькі кореспонденти з Риму всіх більших паризьких часописів. Д'Оркелес має в Франції дуже велике ймення, і тому кожний вважав за свій обовязок використати нагоду, щоб ближче познайомитися зі славним академіком.

До тогож для французів безпосередні враження з Совєтів мають тепер величезну, актуальну вагу, — бо вже почалася сильна пресова акція за необхідність перегляду франко-совєтського договору, що був величезною помилкою французької дипльоматії. Зокрема щодо Д'Оркелеса, то всім була відома його цілковита щирість й громадська мужність, що здобули йому велику популярність серед робітничих мас.

Не буду переказувати тут докладно, що саме оповідав нам Д'Оркелес, — українські читачі досить вже повідомлені про дійсний стан річей в Совєтах, і я тільки тут сконстатую, що те, що ми вже віддавна знаємо, продовжує викликати в чужинців, себто цього разу серед зібраних французьких журналістів, враження справжньої сензації: большевицька пропаганда така вправна, і розпоряджає такими великими засобами, що наші голоси залишаються голосом того, хто голосить в пустелі, — його впрост не чують, або, чуючи, не звертають на нього уваги: бо ми, мовляв, люди нещирі, заінтересовані в тому, щоб усе представляти в чорних барвах.

І тому мусимо витати появу Д'Оркелесів, — щирих Д'Оркелесів з великим іменем і встановленою репутацією.

Зпочатку своєї доповіди Д'Оркелес заявив нам, що їхав до совєтської республики як ентузіяст совєтської ідеї, з наміром написати спеціяльну книгу з описами всіх досягнень комуністично - соціялістичного московського уряду.

— „Після місячного перебування в Совєтах, — сказав він, мій намір залишається той самий, — я напишу велику книгу, але не про досягнення совєтського уряду, а про ввесь той жах, що я там бачив. Ніде і ніколи ще в світі я не зустрічав такої загальної мізерії, такого принижуючого рабства, такого нищення особи і всяких людських почувань. Колиб французькі робітники знали правду про життя своїх російських товаришів, у них не залишилосяб і краплі совєтофільства. Як тільки я повернуся до Парижа, я зараз же почну відбувати низку викладів про справжнє життя в Совєтах, в найбільш комунізуючих осередках Парижа.

— Вам не дадуть можливости говорити, — завважив я скептично.

— Хто? — здивувався Д'Оркелес.

— Агенти Москви! Ви, не вважаючи на ваш теперішній совєтський досвід, не маєте, мабуть, поняття про те, скільки тепер у Франції платних московських агентів.

— О-о, не бійтеся, — щодо мене, то мене ніхто не спинить! Скликатиму збори на дві-три тисячі люду, і в такій масі, побачите, агенти вже будуть в меншості. О, я говоритиму...

Видно, що він відчуває свій намір „говорити", ніби як нове своє післанництво: треба відкрити очі, треба повідати їм справжню правду...

— ... — Стахановство? — Та цеж найгірший рід тейлоризму з таким визискуванням всієї сили робітника, про яку не може навіть подумати найгірший європейський тейлорист... Зрештою їх бють до смерти, тих стахановців... А яке визискування селянства! Яке з ним поведення! У нас в Африці не поводяться так з муринами по кольоніях, як із селянами в совєтській Україні. Забирають цілі села і виселюють на північ на копання якихось величезних каналів, де всі знаходять нехибну смерть. Але московському урядові те байдуже: вмирають одні, шлють інших. От де можна би було повчитися, що то значить гигієна. Один маленький факт. Приводять нас до зразкового колхозу. Показують новонароджених телят; все чисте, аж блищить. Прислуга вся в білому. Нас попереджають: Не наближатеся занадто, бо це — негигієнічно, телята моглиб чимсь заразитись і захворіти. Після того ми попадаємо до захисту для матерей, — тут також новонароджені, але діти. І вже ніхто не думає про те, що ми можемо бути небезпечні для немовлят чи їх матерей. З того враження, що в Совєтах телята зразкового (цебто для показування чужинцям) колхозу дорожчі від людей. Але таких фактів можна булоб набрати — і я дійсно набрав — тисячі... Людське життя в Совєтах не має жадної ціни. І це варто вияснити нашим французьким товаришам. Я мав стільки нагод переконатися, що терор процвітає в Совєтах в усіх його формах. Ніхто, повторюю, ніхто не є від нього забезпечений. Ніхто не певний завтрішнього дня. Можете собі уявити, як живеться в таких умовинах! Потім, — технічні досягнення, що про них так багато оповідається... Досить вам сказати, що, в Совєтах більшість населення ходить в пантофлях, бо державні фабрики не в стані виробити вистачаючу скількість черевиків, — а ті, що виробляє, найгіршої якости. Тимчасом надходить зима...

А його жінка, що йому товаришила в подорожі, стверджує: — Колиб мені прийшлося залишатися на життя в совєтській Росії, я в перший же день волілаб закінчити життя самогубством. Вони там витримують, бо вони, очевидячки, до того всього поволі звикли, — але я впрост або збожеволілаб, або покінчилаб з собою.

Присутні французькі журналісти пошкодували, що нема можливости вирядити всіх большевізуючих у Франції до Совєтів на довше життя, або бодай на науку, а я скористав з цієї нагоди, щоб оповісти про долю українських комуністів, що виїздили на совєтську Україну з Галичини, Канади чи з европейської еміграції, і потім кінчали невідмінно в визниці, на засланні, або впрост від кулі.

— Очевидячки, зауважив Д'Оркелес, вони переживали те, що я пережив, — розчарування викликало в них потребу протиакції, потребу направити свої помилки, а що вони не мали за собою чужого підданства, як я, то кінчали гірше, ніж я... Бідні люди! Ви не знаєте, як я їм співчуваю...

Евген Онацький, Рим.

Улас Самчук.

ВІЙНА І РЕВОЛЮЦІЯ

Друга частина „ВОЛИНІ".

Передрук заборонається. — Авторські права застережені.

(54)

І він гордий з цього. Він навіть не вистояв до кінця у церкві, вийшов на половині Служби і подався подивитися на свою школу. Гарна школа. Велитенський білий будинок, критий зеленою бляхою. Здоровенні вікниська, перед ними запущені квітники. Навколо будинку сади. Широколисті горіхи, каштани, сливи, яблуні та груші. Все гнеться під тягаром овочу. Через вулицю від семинарії старий дворповерховий будинок „корпус". Дві кольонки підпирають старий спорохнявілий бальконик. Колись, коли ще Володько жив у Лебедщині і проходив повз корпус, нераз бачив, на балькончику якихось панів, що сиділи там, пили чай і весело розмовляли. Тепер бальконик спорожнів. Цілий корпус майже порожній і скидається на старе покинуте кубло.

Далі від корпусу „Ян". Це старий памятник, що стоїть між чотирьома велитенськими липами. На одній з них дошка, де вивішують оголошення. Тепер тут висить плякат. Володько читає: — Товариші крестьяне! — Далі йдуть заклики, обіцянки. На кінці: — Да здравствует мировая революція!

Ще далі дзвіниця манастиря з образом Святої Тройці. Через дзвіницю брама на подвіря манастиря. Давно вже Володько не бував тут. Ті самі шумливі смереки, ті самі горіхи і каштани. Навколо „холодної" церкви так само, як і колись, ходять хлопці та дівчата. У церкві, чути, співають. Великий будинок, де живуть ченці, зі широкими сходами до помешкання архимандрита.

Все те оглянув Володько. Кожний кутик знайомий і дорогий йому. Там у Тилявці все не так, все інакше і не даремно колись так довго сумувала Володькова мати за цим місцем.

Володько тішиться, що знов буде тут близько, що буде ходити до великої школи. Давня мрія його здійснюється, тільки тепер уже не те, що перед війною. Семинарія запущена. Учні не так гарно вбрануті. Не всі однаково. Багато з них носить військові шинелі. Та все таки. Добре, що хоч так.

Після церкви всі сходяться на обід. Приходить Матвій.

— Знаєш що, — каже він. — Нічого не зробимо. Прийдеться їхати нам ще до дому.

Володько витріщив очі. — Семинарія, — продовжує Матвій — тільки що вернулася Ще нічого не влаштовано. Двоклясна школа почнеться аж за два тижні.

Серце Володька опало. — Але наука буде? — питає він голосом надії і розпуки.

— Казали — буде. Зоставсяб тут, але тиж знаєш. Дома роботи до погибелі. Не будеш тут дармо їсти та бомки стріляти. Ні.

— Певне, — згоджується Володько.

І через два дні батько та син відїхали. Нарвали повний віз яблук, слив, грушок. У Тилявці того нема, а Матвій має повне право на овоч. Тож він садив ті яблуні, ті сливи, ті груші, що сьогодні засипають усіх своїми чудовими плодами.

Дома знов праця. Поле, рілля, ширінь. Вітер гуляє, сонце кладе навкруги ознаки осени. Досівають добрий шмат поля над шляхом. Володько від самого світанку скородить. Чорна пухка ріля. Копита коней глибоко грузнуть у її поверхню. Сонце поволі обходить свій денний шлях і спокійно та гордо вступає туди ген за село, за черешні Івана Пустяка.

Володько не шкодував своїх сил. Цілий день віддавав своїй ріллі все, що мав. Ще півгодинки і кінець. Він з приємністю в останне обійде кілька разів коло межі Івана Кушки, заверне коні, пройде ще над шляхом і, дійшовши до свого подвіря, витрусить борони та заволоче їх на місце.

Але поки що зупиняється і сідає перед кіньми на ріллі, щоби перевести дихання. З приємністю відчуває прохолоду землі. Босі, брудні ноги відпочивають, ніби на перині. Коні тяжко зітхають і протягають до нього свої морди. Він підставляє їм долоню і вони лапають по ній своїми грубими волохатими варгами.

— Ну, ну, — розмовляє Володько з кіньми. — Ось іще трошки і кінець. Напрацювалися? Молодці. Прийдемо і дістанете вівса. А ви любите його? І ти, Шпачко, і ти Карий. Обоє дістанете. Ну, певно. Само собою...

Тварини розуміють його. Мягкі їх оксамитові носи з приємністю роздуваються, ніби бажають дати зрозуміти, що мова їх юначого пана цілком їм подобається. Вони общипують його кашкет, сорочку.

— Здравствуй, маладец. — зненацька чує Володько над собою. Від несподіванки він здригається і піднімає голову. Майже над його головою на велитенському білокопитому каштані сидить і посміхається гарна панна. Володько знає її.

(Дальше буде).

НА МОГИЛІ СИНА-СТРІЛЬЦЯ

На могилі сина свого
Мати сльози лила,
Сиру землю цілувала
І Бога молила.
„Ой все синові сказала
Про лиху недолю,
Як наш нарід в ярмі стогне
І терпить неволю.
Скільки синів України
В гробах спочиває,
Скільки мучається в неволі,
Смерти дожидають.
А ще, сину, міліони
Ставить груди при груди
Тай співають: „Ще не вмерла
І ще вільна буде!"
На могилі свого сина
Мати сльози лила,
Сиру землю цілувала
І Бога молила.

Катерина Сарабун.

БАСАРАБІЯ

Басарабія положена між Прутом і Дністром та Чорним морем. На півночі вона граничить з Буковиною, на захід з Молдавою, а на схід із совєтським Союзом.

Українці заселюють північну й полудневу частину Басарабії. Живе тут зверх 600,000 наших людей. Колись заселяли ці простори татари. Вони називали цей край „Буджак", себто по татарськи „край землі". Число татарських сіл досягало до триста. При кінці XVII віку татари залишили Басарабію й перейшли через Дністер, освіши остаточно на Кримі.

Простори залишились вільні, майже незаселені. Українські козаки, що робили часті походи на Чорне море, дізнавшися про ці землі, почали тут селитися. Широкий степ, укритий буйними травами, почав знов оживати. Родина за родиною мандрували сюди козаки, будуючи традиційні хутори. Так з часом повстали села й міста. Отже історичним фактом є, що першим осілим населенням Басарабії були українці.

Чисто українські села південної Басарабії що начисляють поверх 5,000 мешканців, є: Іванівка, Нова, Молодава, Плахівка, Ярославка, Михайлівка, Татарбунар, Райлянка, Байромче, Капра, Фараонівка, Володимирівка, Вадеї, Царицинка, Морозени, Старо-Козаче. Деякі з тих сіл чисто козацькі. Козаки тут поселилися в масі по зруйнованні Запорізької Січи. Дуже багато українців мешкає в дунайському гирлі. Тут є село, що називається Нова Січ.

Загально басарабські українці значно відріжняються від буковинських, зокрема духом своєї незалежности. Це можна пояснити тим, що вони нащадки войовничого козацтва. І тепер серед них румунські окупанти почувають себе непевно. Трапляються серед населення події, яких звичайно румунська преса не подає...

В 1924 році в південній Басарабії вибухло велике повстання, спроваковане московсько-большевицькими агентами. Осідком його була низка сіл. Звідси одної ночі вирушили селяни-повстанці й уже наступного дня захопили в свої руки майже цілий акерманський повіт. Але большевики, що властиво мали на увазі тільки впхнути маси в пропасть, усунулися з акції. З цього скористали румуни й, виславши великі військові сили, зліквідували повстання фактично безборних селян. Розстріляно тоді коло 2,000 людей, винищено зокрема майже всю місцеву українську активну молодь.

Терор був такий страшний, що про ці події майже ніхто назверх не довідався. Навіть і тепер селяни неохоче розповідають про ті страшні тижні. Жалують водночас, що так легко дали себе спровокувати комуністам, які залишили їх на поталу розюшених румунських вояків. По цім повстанні кілька років московські агенти знов пробували організувати виступи, але це їм уже не вдалося: населення цих „визволителів" уже добре пізнало!

Все населення Басарабії й тепер живе під сильним терором румунської влади. Найменший спротив карається буком і тюрмою. Жандармерія має строгий наказ не перепускати українців з Буковини в місцеві села. Буковинська преса не сміє нічого писати про Басарабію. Все підпадає суворій контролі. Ставлення населення до румунів може повністю схарактеризувати одно слово: ненависть!

Не зважаючи на всі утиски, басарабські українці не впали на дусі. Гаєло волі вкорінюється серед них повільно, але певно. В ріжних осередках українське життя в останніх часах почало набирати організаційних форм. Виробляються люди, здібні до керми, вправлені в народній праці й обдарені загальним довірям. Зарисовуються навіть початки національного руху... Загальні обставини праці тут дуже тяжкі, але сильною є воля кращих представників суспільности і труднощі переборювати. А це вже є великим здобутком.

В розвитку українського визвольного руху Басарабія покищо справді є „краєм землі", але в рішальних подіях і вона займе належне їй місце...

С.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

І. П., Нюарк, Н. Дж. — Хочете в „Свободі" простувати те, що „марксівсько - ленінський" дописувач понаписував неправдиво про промову о. д-ра В. Клодницького, виголошену на Листопадовім Святі. Допис був поміщений у „Народній Волі". Так і тамтуди зашліть спростування. А до „Свободи" можете хіба подати допис про свято, а в нім передати правдивий хід думок згаданого бесідника.

— Марійка мені сказала, що ти їй оповідала це, що ти обіцяла задержати в тайні.

— Таж я просила її, щоби тобі не згадувала, що то я оповіла її!

Вона теж і сказала мені, щоби я тобі не говорила, що вона мені це оповідала.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПОЛІТИЧНЕ ПРОРОЦТВО.

Коли люди пробували вгадувати перед виборами, як випадуть вибори, прихильники Ландона любили пригадувати стару американську політичну поговірку: „Як іде (стейт) Мейн, так іде цілий край".

Пригадували цю поговірку, бо цього року стейт Мейн показав републиканські симпатії. „Таймс" і інші висміяли цю поговірку, заступаючи її другою: „Еге! Як іде Мейн, так іде стейт Вермонт!"

АМЕРИКАНСЬКИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ В НЕБЕЗПЕЦІ.

Перед виборами пані Престон Дейві поміщувала кождого дня статті в нюйорськім щоденнику „Геральд Трибюн". Вони писали: „Ще остається 10 днів, щоби спасти американський спосіб життя". На другий день писала: „Ще осталося 9 днів, щоби..." На третій день писала: „Ще осталося 8 днів, щоби спасти..." І так далі. В передодні виборів вона писала: „Ще остався тільки 1 день, щоби спасти американський спосіб життя".

Під американським способом життя вона розуміла вибір Ландона.

Ландона не вибрано, але люди в Америці далі живуть американським способом життя.

АЛ. СМИТ І ПЕНЬ.

Вибір Ландона заповідав теж Ал. Смит, колишній кандидат Демократичної Партії на уряд президента Злучених Держав. Говорив він у передодень виборів: „Незадовго вже вийдемо з лісу".

Під тим він розумів, що вийдемо з лісу на поле й розглянемося, де ми є, себто зрозуміємо, як справа стоїть. Як довго ми були в лісі, дерева заслонювали нам вид.

Тепер ми вийшли з лісу на чисте поле й побачили, що між пнями, що нам не давали розглянутися довкола, був Ал. Смит.

ПРОРОК НАПРОРОКУВАВ.

У вівторок перед виборами з Европи приїхав відомий американський газетний власник, Вилієм Рендолф Герст. Як тільки вступив на американську землю, його зараз спитали, що він думає про положення в Америці. Так гейби газетярам того роду, як Герст, вистарчало ступити на землю, понюхати повітря носом і вгадати, яка буде погода на другий день.

Пан Герст сказав, що він знає, що буде завтра. „Чи можете зарискувати свою славу як політичного пророка й сказати нам, хто вийде завтра президентом Злучених Держав?"

„Певно, що можу!" — сказав Герст. „Очевидно, що Ландон!"

Та Ландон не вийшов. Вийшов Рузвелт. Здавалося, що пропала Герстова слава пророка. Та не пропала: він цеї слави не мав.

КОГО ВІН ЗДУРИВ.

Та Герст не міг сказати інакше. Адже він знайшов Ландона, він зробив Ландона великим чоловіком, він зробив Ландона кандидатом, і попирав Ландона цілими місяцями. Отже як він міг сказати, що президентом вийде хто інший?

В Америці багато людей читали газети Герста, але не далися здурити, що вийде Ландон. Вони читали газети Герста, але голосували на Рузвельта й вірили, що президентом вийде Рузвелт.

І хто знає, чи не здурили газети Герста своєю агітацією одного тільки — Герста? Таке інколи буває: збирається людина людей дурити, а здурить тільки себе саму.

ПРОРОК, ЩО ВГАДАВ.

Марк Соливен написав перед виборами в „Геральд-Трибюн": „Я лишень стільки можу сказати, що в середу рано одна група виборців буде мати сильний біль голови".

І чи не мала одна сторона болю голови? Хочете знати, котрій Марк Соливен заповів біль? Не заповів ні одній. Він хотів вийти угадьком.

ХТО ПРОГРАВ ВИБОРИ.

Як видно з подібних висловів преси, вибори не програли одні політики. Програв вибори не один Ландон. Не один Коклин. Не один Лемке. І не самий Ал. Смит. І не сама Ліґа Американської Свободи.

Вибори програли теж американські газети. З нагоди виборів вони забули на деякі правила пристойности.

ПРИЗНАВСЯ.

По виборах газета „Редактор і Накладець" написала передовицю, в котрій сказала: „Признаємо, що треба було поставити перед виборцями небезпечні тенденції Рузвелтової політики. Згідно із здоровою політичною практикою, треба було трохи прибільшувати, ба навіть дуже багато".

Отже деякі газети вважають потрібним представляти небезпечні тенденції там, де їх нема, та вважають здоровою політичною практикою трохи, а навіть дуже багато, прибільшувати.

Чи можна дивуватися, що преса має на вибори такий малий вплив?

ЩЕ ОДНО ПРИЗНАННЯ.

Одною з газет, що на думку вибору президентом Рузвелта попадала в гістеричні напади, є нюйорський щоденник „Сон".

Це „Сонічко" запевняло своїх читачів кождого дня, що, якби так край вибрав президентом Рузвелта, то в краю настане щось у роді кроміщної темряви: большевицькі дорадники Рузвелта заведуть дивачні закони. Наприклад кождий робітник утратить імя, а буде мати бляшку з нумером. Щось, як мають собаки. „Кождий чоловік буде обовязаний мати такий знак" — репетувало „Сонце" в передодень виборів.

Чотири дні потім „Сонце" принесло пояснення закону про забезпечення, котрий воно давніше мало на думці, коли попадало в гістерію, і пояснило, що як буде заведений закон про забезпечення, то кождий робітник буде мати в уряді відповідну карту з реєстрами...

ГАРАКІРІ.

В Японії є звичай, що людина, яка втратила в людей всяку честь, попобнює самогубство через розпорення собі черева. Це називається по японськи „гаракірі".

Таке „гаракірі" зробив собі о. Коклин, заявивши публично на радіо, що він відступає від політики.

Люди мають надію, що о. Коклин додержить свого слова.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТВОРІМ, А НЕ РУЙНУЙМО.

Останніх кілька місяців ми були свідками горячої незвичайної кампанії. Чого то не говорилось на радіо? Чого не писалось в часописах? Всякий політичний бруд виливала одна сторона на другу. В американському розумінню був це передвиборчий „джок" і ніхто серіозно не брав собі цього до серця і не ображався навіть найгіршими закидами.

Порівнавши коротко американські вибори і давні козацькі, то в дечім вони є подібні до себе. Козаки мазали болотом кандидатові голову на знак, що він повстав з землі і не є нічим більшим від них, що його вибирають.

Сентимент загалу йде за тим, хто краще виявляється у своїх агітаційних промовах і наобіцяє більше полекш або реформ, хочби їх потім не годен виконати.

Приходить день виборів. Кожна сторона ожидає вислідів. Той, що побідить, стає героєм і американський загал забуває про те, що було сказане проти нього в передвиборчій кампанії, „закопує сокиру" і спільно всіми засобами попирає свого президента.

Придивімся тепер українським виборам. Козаки, вибравши старшин, зараз починали свари. Підпольна робота одиниць перешкаджала владі зпобутись займанців з наших земель. Не всі українці навчились багато з цеї історії наших предків. А з чужої історії не навчились таки нічого.

Нові часи принесли нові зміни. Головно зайшли великі зміни на наших землях. Старі партії спорохнавіли і стали нездібні до такого проводу, який вимагають наші часи. Виростає нова націоналістична течія. Дотепер ані одна партія на наших землях не мала відваги стати на свої власні ноги. Всі шукали підпори, вічно жебрали і гнули спину перед чужими.

Народний зрив запалив нову іскру, нову ідею, нове життя. І хоч в тім зриві ми зістали поконані, одначе на виднокрузі показався український націоналізм. Він голосить, що наша невдача, це наша наука. Невдалось, бо наші сили не були злучені. Але нова нагода спішить скорим кроком. Ми мусимо бути готові, зеднані. Всі наші сили сконсолідовані під одним проводом. І всі ті, що вихапуються поза границю едности, це не сини соборної України, але діти рабів, юдині діти, або люди зі звихненим розумом.

Український нарід повинен ті групи, що виломлюються з суспільної дисципліни, здушити в зародку, бо такі групи нищили нас в минулому і будуть нищити в будучині. Український нарід став на шляху до боротьби з займанцями під знаком націоналістів. Тому, що український організований націоналізм є демократична організація, але з твердою дисципліною, громадянство його піддержує. Український націоналізм промощує дорогу до волі, і соборної, від нікого незалежної України, жертвами крови, жертвами молоді, що не думає про себе, про свої вигоди, про високі становиська, а думає тільки про добро свого народу. Для них Україна понад усе. Вони вміють сповняти свої обовязки.

Тільки ті народи здобувають, котрі мають на чолі провідників, що самі вміють слухати, а не лише розказувати. Наша будучність в нас самих. Ми мусимо дивитись на нашу справу здоровими очима. Сліпий сліпого не може вести, бо провалиться обидва в яму. Таксамо чужі нас не можуть вести, бо наша справа для них чужа і далека.

Ми тоді будемо сильними, як зникне з поміж нас „я", і коли заступить це „я" могутне **ми**.

Час залишити всяку отаманщину, а визнати один провід і пригодовлятися до остаточної розправи з наїзниками. Не нищити енергії на нерозумні дитячі драчки, тільки творити суспільну силу.

Т. Рудий,

Белвил, Н. Дж.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

БРІДЖПОРТ, КОНН.

На інвалідів.

В свято Першого Листопаду відправив о. А. Бек в укр. прав. церкві панахиду за полеглих героїв, підчас якої зібрано $6, які відослано до Обеднання з призначенням для інвалідів.

Василь Кузів, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На політичних вязнів.

Дня 17-го жовтня обходили громадяни Іван і Катерина Піцик 25-літній ювилей свого подружого життя. При тій нагоді гром. І. Багній підніс думку, щоб зложити жертву на політичних вязнів. Отже жертвували по $1: В. Бородайкевич, А. Сурма, В. Дубас, І. Багній, М. Дубас, Д. Мотуз, І. Піцик, С. Дубей і Й. Ганусей; по 50 ц.: П. Фичко й Ф. Люрський, а М. Бадьо 25 ц. Разом зібрано $12.25 і ті гроші переслано через Обеднання на призначену ціль.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На інвалідів.

Дня 31-го жовтня відбулася в українськім клюбі забава з приводу 25-літнього ювилею подружого життя громадян Івана й Варвари Голубовичів. При гарній забаві гості складали желання ювилятам, а вже дуже приємно було слухати, як сини, Йосиф і Степан, дякували родичам за те, що подбали про їх виховання. Опісля гром. Ілія Багній пригадав присутним, що з нагоди такої забави не треба забувати також і про Рідний Край, і на його зазив гості зложили $13.50 на інвалідів. Жертвували по $1: М. Вовчук, В. Дубас, І. Голубович, І. Дацковський, С. Гурик, С. Зілінський, І. Багній, А. Шаран, В. Чуй, Г. Залепський, М. Литвин, С. Марищук і Н. Н.; П. Амрожий 50 ц. Гроші вислано через Обеднання.

М. Вовчук.

САВТ ДІРФІЛД, МАСС.

На визвольну боротьбу.

В неділю, 8-го листопаду, тутешній парох відправив панахиду за полеглих героїв, і з тої нагоди присутні в церкві зложили $5.40 на визвольну боротьбу. Ту жертву вислано через Обеднання на призначену ціль.

О. Сельський.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ІДЕАЛ.

— Ця дівчина, то мій ідеал!
— То оженися з нею.
— ...тоді не буду мати ніякого ідеалу!

Жінка: — Перед шлюбом ти говорив мені, що заробляєш три тисячі долярів в офісі.

Чоловік: — Та так, одначе платні маю лише триста долярів, бо решту бере власник офісу!

Директор (до службовця): — Так, так, ви дуже добрий та совісний службовик. Та чи знаєте, що я у вас найбільше подивляю? Подивляю цю вашу точність, із якою ви що дня спізняєтеся до офісу!

Д-р Роман Савицький.

ШЛЯХОМ ДИТЯЧИХ ГОР І ЗАБАВ

І. Дитячі гри й забави від найдавніших часів.

Коли читаємо сьогодні історію виховання минулих поколінь то переконує воно нас, що діти нашого віку бавляться, — як діти первісних часів. Це найкращий доказ, що забава є духовою потребою людини. Приємно нам читати, як Плютарх описує забави, що їх мав уладити для хлопців Геракліт у святині Діяни; як Агезиляй, король хоробрих спартан зо своїм синком радо їздив на... палиці; тішить нас, коли читаємо, що одного разу застав Алькібіяд самого Сократа, дуже занятого подібною забавою.

Не передавнюється забава; шукає її кожний: дитина й дорослий чоловік.

Генрик IV., французький король, залюбки служив свому синкові за верхівця, а історія згадує навіть, що на памятку врочистого обходу Вестфальського миру (27. червня 1650 р.) прибудо на „конях" (пар.) 1,476 дітей перед дім ціс. ком. Пікольомінія, котрий опісля з взаїмности за те й великої любови до дітей, казав вибити памятковий медаль, на котрому по одному боці був представлений маленький хлопчина, що їде на коні.

Забави для дівчаток не стояли позаду. Колиски для ляльок знані були вже у ґреків. Павзаній згадує про колиску Гіпподамеї, котру відкрили пізніще у святині Юнони в Олімпії, й ляльки з дерева або глини, якими бавилися діти в ґреків, а що найцікавіше, що були вони зовсім подібні до ляльок наших дітей. Про золоті ліжечка, якими дочки королів колись бавилися, читати можна в бойках, що змістом сягають у далеку минувшину.

Також тарахкальцем, котре було добрим середником для вчителя втримати спокій бавилися теж давніше охотно діти ґреків, римлян, кельтів, ґерманів та інших поганських народів.

Як наші діти пропадають за фуркальцем, подібно грецькі і римські любили ним бавитися.

Млинки прикріплені на патичках, котрими бавляться діти в Европі, Китаю, Японії, знані були вже у середніх віках, про що переконують на: плоскорізьби.

Також не були чужими в старинності такі забавки, як конини, песики, котики і т. п. звірятка, котрі то предмети по тодішньому звичаю навіть давали померлій дитині до гробу.

Забава баньками з мила мусіла бути улюбленою розривкою для дітей в індійців, про це свідчать слова одного індійського мудрця, що „світ такий порожний, як миляні баньки, котрими діти так радо бавляться". Улюбленою розривкою дідей в давних і в наших часах є пісок. Грецький фільософ Гераклід порівнав неустаючу зміну в поставанню й заміранню річей у вселенній із забавою з піском, із котрого дитина над морем усуває горбочки. Про св. Августина оповідає переказ, що застав хлопчика, що дуже занятий був вливанням води до жолобків, викопаних у піску. А чи є сьогодні дитина, котра не любила би гратися у купі чистого піску? Це навіть дітям дуже здорово.

Гру в хованку також уже давніше знали. У „сліпу бабуню", „питку", „комору" чи інші гри бавилися діти давніще таксамо як наші діти.

Найбільш улюбленою одначе з зачально дотепер знаних нам ігор була, є й напевно буде: гра в мяч. Гри й забави мячем знали вже старинні греки й римляни.

Одисей, коли причалив по розбиттю корабля на остров Феаків, бачив Навзикаю, дочку короля, що гралася з двірськими паннами в мяч. За часів Аристофана носили слуги за дітьми знаменитих родин і визначних домів — обовязково дві річи: мяч і гребінь. Також і в римлян був мяч улюбленою грою й становив рід руханки. Великими любителями й приклонниками гри в мяч були Діонізій, Муцій Сцеволя, Юлій Цезар і Октавіян. В середніх віках грали в мяч християни і магометани в державі Гаруна аль Рашида. Німці та італійці мали спеціяльні доми гри в мяч, як сьогодні маємо по каварнях ґру в білярд. Анґлія довершила вже досконалість гри мячем і завоювала нею цілий сучасний світ.

Милим заняттям для дітей є тепер і було давніше наслідувати чинности дорослих осіб. І так у старинній Греції, де забава мала ціху поважного заняття, діти з великим захопленням наслідували перегони. До недавніх ще часів знову діти в Еспанії бавилися в процесію й сповідь. Знову в Анґлії бавляться ще до нині діти в парлямент, а в Німеччині в жовнірів. Але не тільки в державах цивілізованих народів забава дітей є поважним заняттям; також діти дикунів переймають те, що за кілька літ самі будуть виконувати. В ескімосів прим. діти роблять собі радо за примірол батька луки й стріли, будують хатки зі снігу й освічують їх каганцем, вихованим від матері.

Забави линвою або обручем є улюбленим заняттям австралійських дітей, котрі ними відбувають ріжні вправи, нераз навіть дуже тяжкі. Д-р Лівінґстон у своїй подорожі по середній Африці зауважив цікаве виховне явище, а саме, що тамошнім дітям мало що звісні забавки, — зате діти там передують у ручній праці; кожна ручна робота — це властиво для них розривка — забава. Будують вони там кораблики, закладають малі городочки, роблять собі дитячу зброю, полюють з нею на звірину, менше небезпечну, тресують у співі птахів, — словом, забава має в них ціху поважного заняття. Тимто діти там дозрівають дуже скоро й виказують опісля замилування до самостійної праці. А чейже привчати дітей змалку при помочі гор і забав до самостійної праці — це хіба клич може й якраз сьогодні у вихованні найбільш потрібний.

Багато дитячих розривок і забав давніх народів перейшло до наших часів. Свідчить про це гра на пальцях; в римлян за Нерона існувала гра у відгадування числа пальців, при чому завдано питання: „букка, букка, квот сунт гік?" Подібна гра є звісною досі ще в Італії під назвою „морра", у Франції „моорре", а в Китаю „стоей-ивей". У греків і римлян розповсюднена була гра (захована в нас по нинішній день) „пара, непара", при чому вживано слів „пар імпар!". Ця забава перейшла тепер вже радше у газардову гру та проте серед дітей викликує помітне зацікавлення.

У купелевих місцях, як прим. Карльсбаді, Францесбаді чи інших можна приглянутися багатьом спільним грам і забавам, як діти ріжних країв і народів уладжують собі. Там бачимо найкраще, що діти підчас забав зуміють найкраще знайти спільну мову, що діти все й всюди є дітьми: тішаться, бавляться, братаються, — хоча їхніх родичів ділить народність, віроісповідання, суспільне становище. Дивлячись на ті „міжнародні забави", набираємо переконання, що діти цілого світу це єства солодкі — кохані, невинні, незіпсовані, що вони є направду правдивим ідеалом людськости. Хочаб тільки з того огляду варто для дітей жити, захоплюватися їхньою радістю життя й виховувати їх як слід для кращого завтра.

(Кінець буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ. (50)

Стоячи високо на дереві, Тарзан напружено думав, якби врятувати з цеї позиції, де він стояв, двох білих чоловіків, що знаходилися в полоні людей-леопардів. Він був сам один, а тамтих було пять. Він мав тільки дві руки, а тамті мали десять, і то закінчених гострими сталевими пазурями. Ризико було шалене.

По короткій хвилині Тарзан рішив, що йому робити. На секунду він сам був залякався свого рішення. Одначе скоро успокоїв себе гадкою: ні один вислід боротьби не є наперед певний. З цею гадкою він перестав далі думати, тільки добув свого ножа й готовивсь до нападу. З хвилею, як дикуни переходили попід дерево, він напав на останнього і пробив його ножем.

Він завдав смерть так скоро, що дикун навіть не крикнув. Тільки упадок його тіла, що звалилося на землю, заставив одного з них обернутися назад. Побачивши білого велитня, дикун занімів. Тарзан знову використав цей момент і заки дикун успів крикнути, Тарзан проколов йому ножем серце. Знов тіло дикуна повалилося на землю.

Одначе другий дикун, заки сконав, видав із себе жахливе харчання. Це звернуло увагу решти, що була вже відійшла кільканацять кроків. Побачивши Тарзана, вони теж на хвилину зчудувалися, але відразу завернулись і почали бігти в напрямі свого білого ворога. Тарзан без найменшого страху продумував, що тепер робити.